

2004

þÿ • Æ ± Á ¼ ¿ ³ ® ¿ Á , Î ½ À Á ± ⁰ Ä ¹ ⁰ Î ½ ³
þÿ Ä ì ½ É Ã . Ä . Â µ À ¹ Ç µ ¹ Á . ¼ ± Ä ¹ ⁰ ì Ä .
þÿ µ , ½ ¹ ⁰ ì ⁰ ± ¹ Ä ¿ À ¹ ⁰ ì µ À - À µ ´ ¿ (£ Ä
þÿ • » » ¬ ´ ±) : · µ ³ Ç Î Á ¹ ± ⁰ ± ¹ ´ ¹ µ , ½ ®

Bourletidis, Konstantinos

<http://hdl.handle.net/11728/7205>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**IMPLEMENTATION OF BEST PRACTICE IN ORDER
TO STIMULATE ENTREPRENEURSHIP IN NATIONAL
AND LOCAL LEVEL (REGION OF CENTRAL
GREECE): THE DOMESTIC AND INTERNATIONAL
EXPERIENCE**

**«ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΝΩΣΗ ΤΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
(ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ): Η ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ»**

Konstantinos Bourletidis
MA, MSc, CPE, PhD Cand
National and Kapodistrian University
of Athens
mpourle@elke.uoa.gr

Spyros Papathanasiou
MSc, CPE, PhD
Hellenic Open University
spyrosp71@gmail.com

ABSTRACT

The word Entrepreneurship is meaning act. The goal is the creation and distribution of future products and services without any certainty about the final outcome of the effort. Entrepreneurship is the careful analysis (how, by whom and with what effect) of the process of discover opportunities, evaluation and exploitation. Analyzing best practices from abroad, we can encourage entrepreneurial activity is an independent national program or assigned to a specific national organization which is responsible for the creation of similar programs. Encouraging entrepreneurship can be faced in conjunction with the basic education of young people and as an attempt to gain experiences and skills that could help in creating an entrepreneurial culture. The main areas of the programs could be summarized in the following: a) Efficient information to young people, b) Create partnerships between educational institutions and entrepreneurship communities, c) Programs to encourage youth entrepreneurship were part of the exclusion policy with target groups of minorities. The role of the new University is a key to the development and promotion of entrepreneurship in the region of Central Greece. The first important step that should be followed is to adopt a strategy linking the University with the needs of the local community for trained human recourses in the field of entrepreneurship. The introduction of entrepreneurship courses in all parts of the new University will have a particularly significant impact will be the start of implantation of the culture of entrepreneurship throughout the local community. The second step is to link the University with the

local business community. This interface can be achieved through the organization of lectures to students from successful entrepreneurs in the region, the organization of programs for students in local businesses, organizing visits to these firms as well as business plan competitions among students of the University.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η «Επιχειρηματικότητα» προέρχεται από το ρήμα επιχειρώ που σημαίνει ενεργώ με συγκεκριμένο στόχο. Ο στόχος είναι η δημιουργία και διάθεση μελλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς να υπάρχει βεβαιότητα για το τελικό αποτέλεσμα της προσπάθειας. Επιτυγχάνεται με την κινητοποίηση όλων των απαραίτητων διαθέσιμων πόρων. Επιχειρηματικότητα είναι η προσεκτική ανάλυση (πως, από ποιον και με τι επιπτώσεις) της διαδικασίας ανακάλυψης ευκαιριών, της αξιολόγησης και αξιοποίησης τους. Αναλύοντας καλές πρακτικές από τα εξωτερικό συμπεραίνουμε ότι η ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δράσης αποτελεί αυτόνομο εθνικό πρόγραμμα ή έχει ανατεθεί σε συγκεκριμένο εθνικό οργανισμό όπου είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία αντίστοιχων προγραμμάτων. Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας αντιμετωπίζεται σε συνδυασμό με την βασική εκπαίδευση των νέων και σαν προσπάθεια απόκτησης εμπειριών και δεξιοτήτων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην δημιουργία κουλτούρας επιχειρηματικότητας. Οι βασικοί άξονες των προγραμμάτων θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους εξής : α) Πληρέστερη πληροφόρηση προς τους νέους. β) Δημιουργία partnerships ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς και φορέων επιχειρηματικότητας, γ) Προγράμματα ενθάρρυνσης της νεανικής επιχειρηματικότητας αποτελούσαν μέρος πολιτικής για τον αποκλεισμό με ομάδες στόχους κυρίως μειονότητες. Ο ρόλος λοιπόν του νέου Πανεπιστημίου είναι κομβικός στην ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Το πρώτο σημαντικό βήμα που θα πρέπει να ακολουθηθεί είναι η υιοθέτηση μιας στρατηγικής σύνδεσης του Πανεπιστημίου με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας για εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό σε θέματα επιχειρηματικότητας. Η εισαγωγή μαθημάτων επιχειρηματικότητας σε όλα τα τμήματα του νέου Πανεπιστημίου θα έχει ιδιαίτερα σημαντική επίδραση και θα αποτελέσει την απαρχή της εμφύτευσης της έννοιας και στην συνέχεια της κουλτούρας της επιχειρηματικότητας στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Το δεύτερο βήμα είναι η διασύνδεση του Πανεπιστημίου με την τοπική επιχειρηματική κοινωνία. Η διασύνδεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την οργάνωση ομιλιών στους φοιτητές από επιτυχημένους επιχειρηματίες της περιοχής, την οργάνωση προγραμμάτων πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών σε τοπικές επιχειρήσεις, την οργάνωση επισκέψεων σε αυτές καθώς και την διοργάνωση διαγωνισμών επιχειρηματικού σχεδίου μεταξύ των φοιτητών του Πανεπιστημίου.

Proceedings of the Conference on "Education and Local Development: The Case of Central Greece" in Lamia, 9-11 January 2004, Greece.

1.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η μελέτη της «επιχειρηματικότητας», της συμπεριφοράς του επιχειρηματία και της επιχείρησης απασχολεί επιστήμονες, ερευνητές και ανθρώπους της αγοράς σε όλο τον κόσμο. Το γεγονός αυτό, κατά πρώτη άποψη, είναι θετικό αν και όπως έχει ειπωθεί «πιθανώς, το μεγαλύτερο εμπόδιο στη δημιουργία ενός πρωταρχικού εννοιολογικού σκελετού για το πεδίο της επιχειρηματικότητας, είναι ο ίδιος ο ορισμός της». (Shane and Venkataraman 2000). Παρόλο δηλαδή που οι περισσότεροι από εμάς έχουμε δει τι σημαίνει επιχειρηματικότητα στην καθημερινή γλώσσα, δεν έχουμε οστόσο εξετάσει την έννοια αυτή χρησιμοποιώντας επιστημονική ορολογία.

Μία πληθώρα άρθρων, προσπάθησε να παρουσιάσει μερικούς περιεκτικούς και λειτουργικούς ορισμούς. Ένας σημαντικός ορισμός (Stevenson and Jarillo 1990) αναφέρει ότι η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει την υλοποίηση επιχειρηματικών ευκαιριών, ακόμη και εάν η διαθεσιμότητα πόρων είναι περιορισμένη.

Οι Braseal and Herbert (1999) συνιστούν να υιοθετήσουμε μοντέλο για την επιχειρηματικότητα, τέτοιο ώστε να επικεντρώνεται στη μεταβολή, τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και στους ανθρώπους που δημιουργούν αυτά τα στοιχεία, ανεξάρτητα από το αν αυτό συμβαίνει σε μία νεοσύστατη επιχείρηση ή σε έναν ήδη καθιερωμένο οργανισμό. Οι Shane and Venkataraman (2000), συσχετίζουν την επιχειρηματικότητα με τις επιχειρηματικές ευκαιρίες εστιάζουν επίσης στις ευκαιρίες, θέτοντας τρεις βασικές ερωτήσεις:

1. Γιατί, πότε και πώς εμφανίζονται οι ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων αγαθών και υπηρεσιών;
2. Γιατί, πότε και πώς κάποιοι άνθρωποι και όχι κάποιοι άλλοι, ανακαλύπτουν και εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες αυτές;
3. Γιατί, πότε και πώς διαφορετικοί τρόποι δράσης χρησιμοποιούνται για την εκμετάλλευση επιχειρηματικών ευκαιριών;

Η προσέγγιση αυτή αξιοποιεί πλήρως τον ορισμό που έχει δοθεί από τον Venkataraman (1997), σχετικά με το πεδίο στο οποίο κινείται η επιχειρηματικότητα, σύμφωνα με τον οποίο «...η επιχειρηματικότητα είναι η προσεκτική εξέταση του «πώς», «από ποιον» και με τι επιπτώσεις, δημιουργούνται ευκαιρίες για την παραγωγή στο μέλλον αγαθών και υπηρεσιών και πώς αυτές οι ευκαιρίες

αξιολογούνται και αξιοποιούνται..» Κάνοντας ένα βήμα παραπάνω, προκειμένου να προσδιοριστεί το εννοιολογικό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα αναπτυχθεί η επιχειρηματικότητα βάζουμε στην ανάλυση την έννοια της αβεβαιότητας και του κινδύνου καθώς και την σημασία των διαθέσιμων πόρων. Έτσι λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι η «Επιχειρηματικότητα» προέρχεται από το ρήμα επιχειρώ που σημαίνει ενεργώ με συγκεκριμένο στόχο. Ο στόχος είναι η δημιουργία και διάθεση μελλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς να υπάρχει βεβαιότητα για το τελικό αποτέλεσμα της προσπάθειας. Επιτυγχάνεται με την κινητοποίηση όλων των απαραίτητων διαθέσιμων πόρων. Επιχειρηματικότητα είναι η προσεκτική ανάλυση (πως, από ποιον και με τι επιπτώσεις) της διαδικασίας ανακάλυψης ευκαιριών, της αξιολόγησης και αξιοποίησης τους.

1.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Μια πρώτη μακροσκοπική θεώρηση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερος αναπτυγμένη, σε σύγκριση ειδικότερα με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα με τις αναπτυγμένες οικονομίες της αγοράς.

Συνήθως, επιχειρηματικότητα και μικρομεσαία επιχείρηση πάνε μαζί. Αυτό είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι σε μία μικρή επιχείρηση η άσκηση της επιχειρηματικότητας είναι πολύ περισσότερο ευδιάκριτη, διότι ασκείται κυρίως από τον επιχειρηματία, που με ευελιξία μπορεί να την ασκήσει.

Η επιχειρηματικότητα ασκείται καλύτερα, και θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι περισσότερο ευδιάκριτη, στις ατομικού χαρακτήρα μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Αριθμητικά, με βάση το διεθνές μέσο όρο, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν τα $\frac{3}{4}$ περίπου του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων. Η ποσοστιαία αυτή αναλογία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων εξαρτάται από το κριτήριο που έχει χρησιμοποιηθεί για την ταξινόμησή τους (αριθμός απασχολούμενων, κύκλος εργασιών, επενδυμένο κεφάλαιο κ.ά.). Αναμφίβολα, το υψηλό ποσοστό μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε σχέση με το σύνολο των επιχειρήσεων στην οικονομία, εκτιμάται ως πολύ σημαντικό φαινόμενο, αφού, κατά γενική ομολογία, οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν τη σπονδυλική στήλη της οικονομίας. Ταυτόχρονα, το υψηλό ποσοστό υπογραμμίζει την αναγκαιότητα

ύπαρξής τέτοιων επιχειρήσεων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά μίας οικονομίας. Η σπουδαιότητά τους έγκειται κυρίως σε δύο τομείς:

(α) στην υιοθέτηση νέων καινοτομικών τεχνικών παραγωγής

Οι μικροί και μεσαίοι επιχειρηματίες αποδεικνύονται συχνά πρωτοπόροι και στον κόσμο των επιχειρήσεων, είναι εκείνοι που επεκτείνουν τα σύνορα της γνώσης. Οι ιδέες είναι το όπλο τους. Για την ακρίβεια, οι μελέτες δείχνουν ότι οι σημαντικές καινοτομίες προέρχονται από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ή μεμονωμένα άτομα με το ίδιο ποσοστό, όσο από τις μεγάλες επιχειρήσεις.

(β) στη δημιουργία απασχόλησης

Πέρα από το γεγονός ότι σε μία επιχείρηση, όπως το ανθοπωλείο της γειτονιάς ή το περίπτερο, παρέχεται αυτοαπασχόληση στον ιδιοκτήτη του, η μεγάλη συνεισφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην απασχόληση προέρχεται από τις μικρές, ταχύτατα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις που ξεκινούν μικρές, αλλά εξελίσσονται, χάρη στην αποδοτική αξιοποίηση των πόρων και την έξυπνη επιχειρηματική ιδέα.

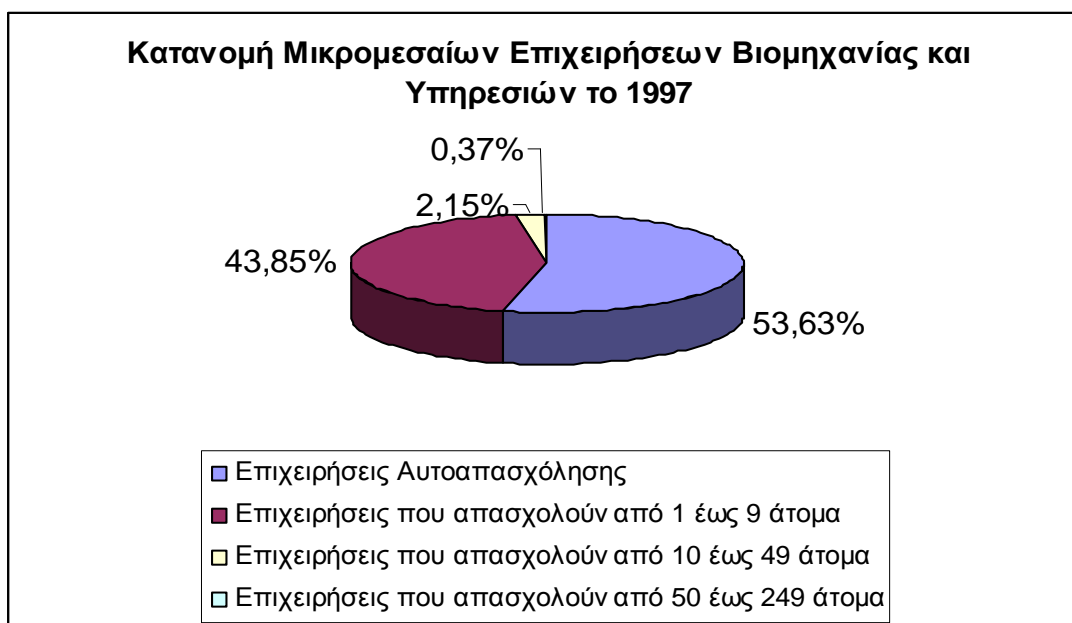
Στην Ελλάδα, η συμβολή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην απασχόληση είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς φτάνει τα 1.712.446 άτομα. Οι ελληνικές επιχειρήσεις προσωπικού 1-49 ατόμων καλύπτουν το 48,3% της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα και συμμετέχουν κατά 52% περίπου στο συνολικό κύκλο εργασιών. Είναι ευνόητη, λοιπόν, η σημασία της υποστήριξης των μικρών επιχειρήσεων και η δημιουργία κινήτρων για τη δημιουργία νέων δυναμικών μονάδων.

Θα ήταν απλοϊκό να υποθέσουμε ότι όλες οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν μηχανή γέννησης θέσεων εργασίας. Όπως αναφέρει ο δόκτωρ Ντέιβιντ Μπερτς (Berts) του Ινστιτούτου Τεχνολογίας της Μασσαχουσέτης (MIT): «Σύμφωνα με το στερεότυπο, οι απλοί επιχειρηματίες είναι εκείνοι που προσφέρουν θέσεις εργασίας. Πρόκειται για αναλήθεια. Το τοπικό ανθοπωλείο, το τοπικό μπόουλινγκ ή το τοπικό φαρμακείο δεν δημιουργούν θέσεις εργασίας. Αντίθετα, θέσεις εργασίας δημιουργούν οι επιχειρήσεις που ξεκινούν μικρές, αλλά αναπτύσσονται γρήγορα χάρη στο μάρκετινγκ και την τεχνολογία. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν μερικά πολύ γνωστά ονόματα, όπως η εταιρεία υπολογιστών “Apple” και τα πολυκαταστήματα “Wal-Mart”».

Στις ΗΠΑ, από το 1990, ο μεγαλύτερος ρυθμός ανάπτυξης στις θέσεις εργασίας σημειώθηκε σε ραγδαία αναπτυσσόμενες αγορές, όπως η υγεία και το λογισμικό υπολογιστών, και οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις απέσπασαν τη μερίδα του λέοντος. Το 1993, για παράδειγμα, οι βιομηχανίες των ΗΠΑ που κυριαρχούνταν από μικρές και μεσαίες προσέθεσαν 1,1 εκατομμύρια θέσεις εργασίας, ενώ οι βιομηχανίες που κυριαρχούνταν από μεγάλες επιχειρήσεις έχασαν 700.000 θέσεις εργασίας.

Δεν θα πρέπει, όμως, να υποτιμήσουμε το ρόλο και το χαρακτήρα των μεγάλων επιχειρήσεων. Πολλές από αυτές χρηματοδοτούν τμήματα έρευνας και ανάπτυξης, για να δημιουργήσουν νέες ιδέες, νέα προϊόντα και επιχειρηματικές ευκαιρίες. Επιχειρηματικότητα, λοιπόν, μπορεί να παραχθεί σε μία επιχείρηση ανεξαρτήτως μεγέθους. Αυτό, όμως, που θα πρέπει να κρατήσουμε είναι ότι, όποιος από εμάς φτιάξει μία νέα επιχείρηση, αυτή, τουλάχιστον στην αρχή, θα είναι μικρομεσαία.

Είναι γεγονός ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της EUROSTAT, ο αριθμός των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων βιομηχανίας και υπηρεσιών το 1997 ανήλθε σε 735.811. Από αυτές, το 53,63% είναι επιχειρήσεις αυτοαπασχόλησης, το 43,85% απασχολούν 1-9 άτομα, το 2,15% απασχολούν 10-49 άτομα και μόνο 0,37% απασχολούν 50-249 άτομα.

Έτσι, με κριτήριο το ειδικό βάρος των μικρών επιχειρήσεων και των ποικίλων μορφών αυτοαπασχόλησης, στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων (μεταποίηση, εμπόριο και πάσης φύσεως υπηρεσίες) η Ελλάδα μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον ως χώρα με υπερβάλλοντα επαγγελματισμό. Ωστόσο, το φαινόμενο αυτό έχει έντονα παραδοσιακά χαρακτηριστικά που πηγάζουν στην ιστορική διαμόρφωση της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Η χρονική υστέρηση στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων «δυτικού τύπου», εξηγεί το γεγονός ότι παρά τη γρήγορη μεταπολεμική οικονομική ανάπτυξη της χώρας, η έκταση και το βάθος του σύγχρονου επιχειρηματικού τομέα παραμένει περιορισμένο. Κατ' αναλογία, το ίδιο ισχύει και για τη μισθωτή εργασία. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα δυϊσμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας που στην ακραία του μορφή θα μπορούσε να περιγραφεί ως εξής:

Σε συνθήκες χαμηλής εκβιομηχάνισης και ανεπάρκειας κεφαλαίων, η ενδογενής δημιουργία ατομικών και μικρών επιχειρήσεων εγγράφεται στο πλαίσιο της «οικονομίας της επιβίωσης». Αυτή η σχεδόν υποχρεωτική επιχειρηματικότητα είναι έντονα προσδιορισμένη από το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται. Το σύστημα είναι μάλλον χαμηλής παραγωγικότητας και ευσταθές σε συνθήκες θερμοκηπίου και εσωστρέφειας.

Η είσοδος στην αγορά προσδιορίζεται από τοπικές βασικές ανάγκες και ευκαιρίες, οι τεχνικές παραγωγή και οργάνωσης απορρέουν από τη συσσωρευμένη εμπειρία, η ανταγωνιστικότητα και η επιβίωση των επιχειρήσεων θεμελιώνεται σε προστατευτικές και έντονα ρυθμιστικές πολιτικές. Δημιουργός και φορέας αυτής της ιστορικής επιχειρηματικότητας είναι το οικογενειακό περιβάλλον. Το εκπαιδευτικό σύστημα συμβάλλει στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου και στη βελτίωση της ικανότητας αφομοίωσης των μεταφερόμενων τεχνικών. Αυτό είναι περισσότερο σαφές στην υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στο Λύκειο. Στο σύγχρονο οικονομικό τομέα, οι επιχειρηματικές ιδέες, οι τεχνικές και οργανωτικές μέθοδοι, κλπ, έχουν διαμορφωθεί σε ποιο αναπτυγμένες οικονομίες, όπου λειτουργούν ποικίλοι μηχανισμοί παραγωγής νέας γνώσης και καινοτομίας (έρευνας και ανάπτυξης) τόσο ενδο-επιχειρησιακά όσο και (ολοένα περισσότερο) σε συνεργασία με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Αυτή η εξωγενής επιχειρηματική δραστηριότητα επεκτείνεται

στην Ελλάδα, πολύ συχνά σε στενή σχέση με το κράτος και τις αναπτυξιακές πολιτικές που αντισταθμίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο που συνεπάγεται αυτή η επέκταση.

Σε συνθήκες ανεπάρκειας σοβαρής εγχώριας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και ερευνητικής δραστηριότητας, στην ανώτερη βαθμίδα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, η διάδοση της επιστημονικής γνώσης και η διαμόρφωση στελεχών υψηλής εξειδίκευσης, λειτουργεί κυρίως υποστηρικτικά και συμπληρωματικά σε μια (ιδιωτική ή δημόσια) επιχειρηματική δραστηριότητα που, από άποψη ευκαιριών και τεχνικών ή οργανωτικών μεθόδων, έχει διαμορφωθεί και αναπτυχθεί σε διαφορετικό περιβάλλον.

Αυτός ο δυϊσμός που από την άποψη της επιχειρηματικότητας συνίσταται είτε στην βελτιωμένη αναπαραγωγή της συσσωρευμένης εμπειρίας σε παραδοσιακές δραστηριότητες, είτε στην αφομοίωση των μεταφερόμενων τεχνικών και οργανωτικών μεθόδων, απαξιώνεται ραγδαία με την οργανική ένταξη της χώρας σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον. Το χαρακτηριστικό της εποχής μας δεν είναι αυτή καθαυτή η γνώση αλλά η ραγδαία ανάπτυξη, διάχυση και διεθνοποίησή της. Έτσι το πρόβλημα που τίθεται είναι η καλλιέργεια μιας νέας επιχειρηματικότητας που συνίσταται στην ικανότητα αναγνώρισης των νέων ευκαιριών, της αξιοποίησής τους με την κατανόηση ή/και ανάληψη του επιχειρηματικού κινδύνου. Πρόκειται δηλαδή για μια στάση ζωής και μια κουλτούρα με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, όπως π.χ.:

- Η επιχειρηματική δραστηριότητα θεμελιώνεται στον άριστο συνδυασμό των απανταχού (φυσικών, ανθρώπινων και χρηματικών) πόρων και είναι (ή δεν είναι) ανταγωνιστική με διεθνή κριτήρια.
- Η επιχειρηματική «επιδίωξη» αφορά τόσο στη δημιουργία νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων όσο και στη συμμετοχή σε υπάρχουσες επιχειρηματικές δραστηριότητες με στόχο τη βελτίωση και ανάπτυξή τους.
- Η ανταγωνιστική αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας αφορά τόσο τις νέες στην κυριολεξία επιχειρηματικές δραστηριότητες που εντάσσονται στο αποκαλούμενο χώρο της «νέας οικονομίας» όσο και τις παραδοσιακές δραστηριότητες που καλύπτουν ζωτικές ανάγκες της κοινωνίας.

Ωστόσο, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει προετοιμαστεί κατάλληλα και δεν είναι ακόμα σε θέση να καλλιεργήσει σε βάθος ένα νέο πνεύμα επιχειρηματικότητας σε όσα παιδιά έχουν τα ανάλογα προσόντα, από άποψη ιδιοσυγκρασίας. Είναι αλήθεια βέβαια ότι μέχρι πολύ πρόσφατα, παρά την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ελληνική οικονομία, εθισμένη στις διαρθρωτικές της ακαμψίες, δεν δημιουργούσε τις κατάλληλες ευκαιρίες. Αλλά και η σχετικά πρόσφατη αλλαγή του εγχώριου σκηνικού δεν φαίνεται να είναι σε θέση να κινητοποιήσει το δυνάμει επιχειρηματικό δυναμικό των νέων ανθρώπων.

Κατά τη δεκαετία του 1990 τουλάχιστον, η συστηματική απελευθέρωση των αγορών, η συνεχής ανάπτυξη των σύγχρονων υποδομών (κυρίως στο χώρο των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής), η γρήγορη ανάπτυξη της έρευνας (κυρίως της τεχνολογικής) στα πανεπιστήμια, η δημιουργία νέων θεσμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας (venture capital, τεχνοβλαστοί, ...) δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία π.χ. η ανάπτυξη των venture capitals (ως % του ΑΕΠ) είναι πολύ μικρή στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις άλλες αναπτυγμένες χώρες. Επί πλέον όμως είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο εγχώριος προσανατολισμός τους επικεντρώνεται πολύ περισσότερο (συγκριτικά πάντα) σε υπάρχουσες επιχειρήσεις και σε παραδοσιακές δραστηριότητες.

Ακόμα κι αν γίνει δεκτό επομένως ότι η χώρα μπήκε σε φάση δημιουργίας ευκαιριών, που επιτρέπουν την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, η δύναμη αδράνειας μπορεί λειτουργεί αντισταθμιστικά. Δεν καθόλου σαφές ότι καλλιεργούνται οι αντίστοιχες ικανότητες αναγνώρισης και αξιοποίησης των ευκαιριών αυτών.

3. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

3.1 ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Τα συμπεράσματα από την έρευνα πεδίου για αντίστοιχες περιπτώσεις σε άλλες χώρες που θα μπορούσαν να αναδείξουν « καλές πρακτικές », θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής :

1. Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δράσης αποτελεί αυτόνομο εθνικό πρόγραμμα ή έχει ανατεθεί σε συγκεκριμένο εθνικό οργανισμό όπου είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία αντίστοιχων προγραμμάτων.

2. Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας αντιμετωπίζεται σε συνδυασμό με την βασική εκπαίδευση των νέων και σαν προσπάθεια απόκτησης εμπειριών και δεξιοτήτων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην δημιουργία κουλτούρας επιχειρηματικότητας.

3. Η βασικοί άξονες των προγραμμάτων θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους εξής :

a. Πληρέστερη πληροφόρηση προς τους νέους.

b. Δημιουργία partnerships ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς και φορέων επιχειρηματικότητας.

4. Προγράμματα ενθάρρυνσης της νεανικής επιχειρηματικότητας αποτελούσαν μέρος πολιτικής για τον αποκλεισμό με ομάδες στόχους κυρίως μειονότητες.

2. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ανάπτυξη της διδασκαλίας της επιχειρηματικότητας αποτελεί πρωταρχικής σπουδαιότητας προτεραιότητα για το εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις βαθμίδες του λόγω της συμβολής της επιχειρηματικότητας α) στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και β) στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Ειδικότερα η βιβλιογραφία επισημαίνει την συμβολή της επιχειρηματικότητας στην διαμόρφωση του social capital, (Westlund H. & Bolton R. 2003), τα social and economic networks (Hoagn H. & Antoncic B. 2003). Επίσης επισημαίνεται η συμβολή της στην απασχόληση (Reynolds & White 1997, Aldrich & Zimmer 1986).

Η επιχειρηματικότητα έχει εισαχθεί ουσιαστικά στο εκπαιδευτικό σύστημα από τις αρχές της δεκαετίας του 70, (Vesper 1974, 1975, 1976, 1979), στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Vesper & Gartner 1997), στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Solomon 1986, National Center of Education Statistics 1999), στην πρωτοβάθμια

εκπαίδευση (**U.S Department of Education Elementary and Secondary Education Evaluation 2000**), στην δια βίου εκπαίδευση (**Final Report of Expert Group, European Commission 2002**).

Με την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προγράμματος επιχειρηματικότητας αυτό που ενδιαφέρει είναι η βελτίωση της επιχειρηματικής κουλτούρας της κοινωνίας και η αύξηση του ρυθμού δημιουργίας νέων επιχειρήσεων (startups) και της άμεσης στροφής των νέων προς την αυτοαπασχόληση.

Η έννοια της «κουλτούρας» ορίζεται σαν το σύνολο των πεποιθήσεων και των αξιών που μοιράζονται τα μέλη της κοινωνίας, αλλά και οι αναμενόμενες – προσδοκώμενες συμπεριφορές των μελών της απέναντι σε οτιδήποτε αφορά την κοινωνία και απαιτεί μία στάση από τα μέλη της. (**Hayton, George, Zahra 2002, Herbig 1994, Hofstede 1980**). Οι πολιτιστικές αξίες κάθε κοινωνίας προσδιορίζουν και τον βαθμό στον οποίο η επιχειρηματικότητα, η επιχειρηματική συμπεριφορά και οι εκφάνσεις της είναι αποδεκτές και επιθυμητές από την συγκεκριμένη κοινωνία.

Εάν οι αξίες και η κουλτούρα της συγκεκριμένης κοινωνίας αποδέχονται και τοποθετούν ψηλά την επιχειρηματική συμπεριφορά και τα συστατικά της όπως η ανάληψη κινδύνου και ανεξαρτησία, το κέρδος κτλ., τότε προωθείται η ανάπτυξη και η εισαγωγή καινοτομιών στην επιχειρηματική δράση. Αντίθετα μπορεί να επικρατούν κοινωνικές αξίες οι οποίες χαρακτηρίζονται από collectivism or uncertainty avoidance. (**Hayton, George, Zahra 2002, Herbig & Miller 1992, Herbig 1994, Hofstede 1980**) οι οποίες βέβαια δεν προωθούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Στην τρίτη υποενότητα παρουσιάζονται ορισμένα παραδείγματα καλών πρακτικών από την εφαρμογή προγραμμάτων επιχειρηματικότητας στα εκπαιδευτικά συστήματα διαφόρων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ «ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ» ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

A. YOUNG ENTREPRENEURS PROGRAMME. Το πρόγραμμα αυτό τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο έχει σαν στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας, ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας και τη δημιουργία κουλτούρας επιχειρηματικότητας. Η ανάπτυξή του είναι ταχύτατη με στόχο (για το προηγούμενο έτος 2000) 33.000 Ιρλανδοί μαθητές να μπορέσουν να ωφεληθούν.

B. YOUNG ENTERPRISE EUROPE. Βασικός σκοπός του οργανισμού αποτελεί να αποκτήσει ένας νέος επιχειρηματική κουλτούρα μέσα από την εμπειρία λειτουργίας δικής του επιχείρησης στη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους λαμβάνοντας καθοδήγηση και υποστήριξη από επιχειρήσεις και την εκπαιδευτική κοινότητα. Απευθύνεται σε σπουδαστές – φοιτητές διαφόρων ηλικιών και κουλτούρας.

Γ. THE EUROPEAN AWARDS FOR SPIRIT OF ENTERPRISE. Για το έτος 2000 είχε προκηρυχθεί από το Jeune Entrepreneur Europeen σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είχε σαν στόχο την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ανάμεσα στις κατηγορίες βραβείων και το BEST EUROPEAN ENTERPRISE CONCEPT AT SCHOOL και το BEST EUROPEAN YOUNG ENTREPRENEUR.

Δ. ENTERPRISE & CAREER EDUCATION FOUNDATION. Βασικός σκοπός του εθνικού οργανισμού της Αυστραλίας αποτελεί η ενθάρρυνση και η υποστήριξη αποτελεσματικών partnerships μεταξύ εκπαιδευτικών οργανισμών και φορέων επιχειρηματικότητας μέσα από τη δημιουργία κοινών προγραμμάτων. Για το 2001, πάνω από 80.000 σπουδαστές – φοιτητές θα ωφεληθούν μέσα από τη λειτουργία 250 εστιασμένων προγραμμάτων.

Ε. THE PRINCES YOUTH BUSINESS TRUST. Ο Αγγλικός αυτός οργανισμός απευθύνεται αποκλειστικά σε νέους - μέλη μειονοτήτων. Η βασική βοήθεια εκτός από την δημιουργία επιχειρηματικής κουλτούρας στους νέους φθάνει μέχρι τη μικροχρηματοδότηση των επιχειρηματικών σχεδίων τους.

3.3 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε

3.3.1 ΔΑΝΙΑ

Το 1996, το Υπουργείο Παιδείας δημιούργησε ένα πρόγραμμα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση. Σε μία περίοδο δύο ετών, 30%-40% των νέων καταρτίστηκαν στην επιχειρηματικότητα, καλύπτοντας το φάσμα από την πρωτοβάθμια και τις πρώτες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως τα επίπεδα του πανεπιστημίου και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Υλοποιήθηκαν περίπου 200 σχέδια, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη εγκαταστάσεων και εκπαιδευτικού υλικού για το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι διδάσκαλοι επίσης έλαβαν ειδική κατάρτιση στην επιχειρηματικότητα. Μία αξιολόγηση του προγράμματος δείχνει ότι, μετά την κατάρτιση, οι μαθητές και οι σπουδαστές ήταν πολύ πιο πρόθυμοι να ιδρύσουν δική τους επιχείρηση ή να εργασθούν σε μία ΜΜΕ. Πολλά σχολεία συνεχίζουν να εστιάζονται στο πνεύμα της επιχειρηματικότητας.

3.3.2 ΙΣΠΑΝΙΑ

Άρχισε η εισαγωγή εκπαίδευσης για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος σε σχολεία της μέσης και της ανώτερης εκπαίδευσης, ενώ μία υποχρεωτική ενότητα στο πρόγραμμα Ειδικής Επαγγελματικής Κατάρτισης προσφέρει πρακτική εξάσκηση σε ένα επιχειρηματικό περιβάλλον.

Μια καινοτομική πρωτοβουλία στον τομέα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι το **πρόγραμμα CITIUS**, το οποίο διευθύνεται από το Universidad Empresa (University Enterprise Foundation) και επικεντρώνεται σε απόφοιτους πανεπιστημίου χωρίς καμία προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία. Ο στόχος του είναι να αποτελέσει μια μορφή εισαγωγής στην καριέρα σε μια επιχείρηση, βασισμένη σε συγκεκριμένο επιχειρηματικό και ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό σχέδιο. (Για επικοινωνία: Fundacion Universidad Empresa, tel: +(34) 915489860, Internet: <http://www.fue.es>).

3.3.4. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Το «Young Entrepreneurs Scheme» (YES) δημιουργήθηκε το 1991, με στόχο την ανάπτυξη των επιχειρηματικών ικανοτήτων, την τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας στους νέους. Σπουδαστές,

είτε σε ατομική βάση, είτε σε ομάδες (με 5 ή λιγότερους σπουδαστές), δημιουργούν δικές τους πραγματικές μίνι επιχειρήσεις και εξασφαλίζουν τη λειτουργία τους. Απονέμονται βραβεία σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Στην Ιρλανδία, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέχουν ευρύ κλίμακα μαθημάτων συνδεδεμένων με την επιχειρηματικότητα. Το πανεπιστήμιο του Limerick προσφέρει έναν αριθμό εξειδικευμένων προγραμμάτων με αντικείμενο την επιχειρηματικότητα. Το 1992 ιδρύθηκε ένα Κέντρο για Επιχειρηματικές Σπουδές με σκοπό την οργάνωση έρευνας για την επιχειρηματικότητα και τα SMEs.

3.3.5. ΙΤΑΛΙΑ

Η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος περιλαμβάνει προτάσεις για τη δημιουργία ενός κύκλου μαθημάτων για την επιχειρηματικότητα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τη σύνταξη νέων προγραμμάτων προηγμένης τεχνικής κατάρτισης, που μπορούν να βοηθήσουν στην προώθηση των συνδέσεων μεταξύ της εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων.

Περισσότερα από 20 πανεπιστήμια οργανώνουν μαθήματα πάνω στη βιομηχανική και διοικητική μηχανική. Το 1997, το Bocconi University School of Business Management (SDA) στο Μιλάνο διατηρούσε 855 μαθήματα, τα οποία ήταν ανοικτά σε 10000 συμμετέχοντες από όλα τα επίπεδα της παραγωγικής βιομηχανίας, των τραπεζών και των οικονομικών ιδρυμάτων. Το 1998, εγκαινιάστηκε μεταπτυχιακό τμήμα στη διοίκηση μικρών επιχειρήσεων. Τα μαθήματα διήρκεσαν 12 μήνες και απευθυνόταν σε απόφοιτους ηλικίας κάτω των 28 ετών, οι οποίοι στο μέλλον θα είναι υπεύθυνοι για τη διοίκηση οικογενειακών επιχειρήσεων.

3.3.6 ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ορισμένες πρόσφατες πρωτοβουλίες χρησίμευσαν στην προώθηση της εικόνας των επιχειρήσεων στην εκπαίδευση και την κοινωνία. Συγκεκριμένα, υπήρξε αύξηση των μέτρων για την προώθηση των επιχειρήσεων στα σχολεία (παρουσίαση βίντεο και κινουμένων σχεδίων για να ενθαρρυνθούν οι νέοι να γίνουν επιχειρηματίες, συναντήσεις με διευθυντές εταιριών, ανοιχτές ημέρες για το κοινό σε εταιρίες, μια εκστρατεία πληροφόρησης για τα επαγγέλματα, θέσπιση βραβείων σε επιχειρηματίες, κλπ.).

Η ανώτερη εκπαίδευση, ακόμη κι αν δεν καλύπτει το σύνολο των πιθανών επιλογών για καριέρα, βοηθάει στην προώθηση της επιχειρηματικότητας. Πρώτα απ'όλα, η αυτονομία που τώρα διαθέτουν τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχει οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των εκπροσώπων των επιχειρήσεων στα όργανα διοίκησης των ιδρυμάτων αυτών. Επιχειρηματίες παρέχουν πρακτικά μαθήματα και έχουν οριστεί οι περίοδοι εκπαίδευσης. Επίσης, το Υπουργείο για την Ανώτερη Εκπαίδευση σχεδιάζει την εισαγωγή στο προσεχές μέλλον εξειδικευμένων μεταπτυχιακών τμημάτων, ένα από τα οποία θα είναι στενά συνδεδεμένο με την επιχειρηματικότητα.

3.3.7 ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ

Τομέας προτεραιότητας είναι η καλύτερη προετοιμασία των νέων για την επιχειρηματικότητα, ενώ βρίσκονται ακόμη στην εκπαίδευση. Στο μέλλον, η κυβέρνηση, από κοινού με σχολεία, επιχειρήσεις και εθνικούς φορείς, θα εφαρμόσει ένα ευρύ φάσμα μέτρων για την αύξηση της συνειδητοποίησης και την εξασφάλιση πιο συστηματικής προσοχής στην επιχειρηματικότητα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

3.3.8 ΑΥΣΤΡΙΑ

Για να ενθαρρύνει το επιχειρηματικό πνεύμα, αυξάνοντας έτσι τον αριθμό των βιώσιμων νέων επιχειρήσεων, η Αυστρία κατάρτισε, κατά τα τελευταία έτη, ένα φάσμα σχεδίων σε σχολεία και πανεπιστήμια. Το Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρηματικότητας «innovate», το οποίο δημιουργήθηκε στη Βιέννη το 1998, είχε οργανικό ρόλο στην πρακτική εφαρμογή της έννοιας της επιχειρηματικότητας στα σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Από τον Ιούνιο του 1999, στο Πανεπιστήμιο του Klagenfurt υπάρχει Έδρα Επιχειρηματικής Δημιουργίας και Διοίκησης Καινοτομιών [Business Creation and Innovation Management (IUG)]. Είναι η πρώτη έδρα στην Αυστρία πάνω στο θέμα του management/επιχειρηματικότητας κατά τη διάρκεια του σταδίου εκκίνησης της επιχείρησης. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιλαμβάνει εκπαίδευση και έρευνα πάνω σε δύο θέματα, επιχειρησιακή δημιουργία και διοίκηση καινοτομιών.

Η πρωτοβουλία για ενθάρρυνση των καινοτομιών ξεκίνησε το 1998 στο “Padagogisches Institut des Bundes” στη Βιέννη και εξυπηρετεί όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το κέντρο αυτό «επιχειρηματικής τελειότητας» ιδρύθηκε αρχικά λόγω της

σπανιότητας της επιχειρηματικότητας, η οποία σχεδόν ποτέ δε θεωρείται ότι είναι διαθέσιμη στους σπουδαστές των σχολείων ως μια «ισότιμη» επιλογή (θεωρείτο περισσότερο ως μια «κακή επιλογή») για την επαγγελματική ζωή, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι ακόμη και στις περιπτώσεις όπου ήταν διαθέσιμη ως μάθημα σε τεχνικά και επαγγελματικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης και κολέγια είχε περισσότερο θεωρητική παρά πρακτική μορφή.

Το Κέντρο Επιχειρηματικής Εκπαίδευσης (Entrepreneurship Education Centre) αποτελεί τμήμα της συνολικής πολιτικής για την καλλιέργεια καινοτομικού πνεύματος. Οι ακόλουθες πρωτοβουλίες έχουν ήδη δρομολογηθεί: (α) η παροχή εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. μελέτες για την ίδρυση επιχειρήσεων); (β) περαιτέρω εκπαίδευση για τους καθηγητές (π.χ. η ανάπτυξη των μελετών, διοίκηση προγράμματος, (γ) σεμινάρια για την επιχειρηματικότητα); (δ) συνεργασία για την οργάνωση μαθημάτων εκπαίδευσης των καθηγητών για το σύνολο της χώρας (για καθηγητές σε επαγγελματικά σχολεία) πάνω στη διδασκαλία της επιχειρηματικότητας, προγραμματισμένο να αρχίσει την άνοιξη του 2000; (ε) επιχειρηματικές επαφές; (στ) η οργάνωση εξειδικευμένων διαλέξεων σε σπουδαστές σχολείων από αντιπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου; (ζ) μέρες επιχειρηματικότητας στα σχολεία; (η) υποστήριξη της “Schumpeter Handelsakademie”, στην οποία υψηλά-κινητοποιημένοι σπουδαστές μαθαίνουν τον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων και τους παρέχεται βοήθεια στο θέμα της δημιουργικότητας, επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, καθώς και αυτοπεποίθησης και ανεξαρτησίας; συνεργασία πάνω στα εργαλεία για τη δημιουργία συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των σχολείων; δικτύωση με τους λήπτες των αποφάσεων (επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, lobby groups, υπουργεία, κλπ.).

3.3.9 ΒΕΛΓΙΟ

Στο Βέλγιο, και οι δύο κοινότητες προωθούν την επιχειρηματική κουλτούρα παρέχοντας μαθήματα σε σχολεία, ώστε να ενθαρρύνουν το ξεκίνημα μικρών επιχειρήσεων. Η προώθηση της επιχειρηματικότητας συνεχίζεται στα περισσότερα εθνικά πανεπιστήμια και τρίτου επιπέδου εκπαίδευσης ιδρύματα, τα οποία απευθυνόμενα σε σπουδαστές αναπτύσσουν ενότητες μαθημάτων για το ξεκίνημα μιας επιχείρησης. Επιπλέον, Πανεπιστήμια και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέχουν στους ιδρυτές και τους διαχειριστές των ΜΜΕ μοναδικά προγράμματα παροχών, ικανά διαχειριστικά εργαλεία τα οποία είναι απευθείας προσαρμοσμένα σε

όλα τα οικονομικά, marketing, νομικά, εφοδιασμού και πηγών ανθρώπινου δυναμικού προβλήματα. Στο χώρο της εκπαίδευσης, οι περιφερειακές αρχές χρηματοδοτούν συγκεκριμένες ρυθμίσεις οι οποίες συνδιοικούνται από εκπαιδευτικά σώματα τα οποία, εκτός από υπηρεσίες συμβουλευτικές και υποδοχής, παρέχουν προγράμματα “a la carte” για εκείνους που επιθυμούν να ξεκινήσουν δική τους επιχείρηση.

3.3.10 GERMANY

Με σκοπό τη βελτίωση των παροχών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την επιχειρηματικότητα και την ελεύθερη εργασία, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση έχει, σε συνεργασία με την Deutsche Ausgleichsbank, πάρει την πρωτοβουλία να δημιουργήσει **πανεπιστημιακές έδρες για την Επιχειρηματικότητα**. Ο στόχος είναι να παρέχεται γενική πρόσβαση σε μαθήματα πάνω στην επιχειρηματικότητα και να καταφέρει ώστε όλοι οι σπουδαστές όλων των τμημάτων να αποκτήσουν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους τις βάσεις για να γίνουν, αργότερα στη ζωή τους ελεύθεροι επαγγελματίες. Μέχρι το τέλος του 1999, εννέα τμήματα για την επιχειρηματική δημιουργία είχαν ιδρυθεί και περίπου 12 ανάλογα τμήματα βρίσκονται υπό σχεδιασμό ή ετοιμάζονται να μουν σε λειτουργία σύντομα.

Το πειραματικό μοντέλο “**EXIST**” βοηθά στη δημιουργία επιχειρήσεων με τεχνολογική κατεύθυνση από τα πανεπιστήμια, όπου οι επιχειρηματίες συνεργάζονται με εξωπανεπιστημιακούς συνεργάτες στον επιστημονικό, οικονομικό και πολιτικό τομέα με στόχο να προωθηθούν όχι μόνο ιδέες για επιχειρηματικές καινοτομίες αλλά και κινητήριες, εκπαιδευτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες για νέους που ξεκινούν επιχειρήσεις. Κατά τη διάρκεια ενός διαγωνισμού βραβεύτηκαν και έλαβαν βοήθεια τα καλύτερα δίκτυα για την υποστήριξη της δημιουργίας επιχειρήσεων με τεχνολογική κατεύθυνση. Στα δύο δίκτυα που κέρδισαν, “**PUSH**” (Stuttgart) και “**KEIM**” (Karlsruhe/Pforzheim) στο Baden-Wurttemberg, περισσότερες από 100 επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν και έλαβαν βοήθεια. Το πιο πρόσφατο πρόγραμμα στα πλαίσια του EXIST είναι η χρηματοδότηση υποτροφιών που θα καλύπτουν εν μέρει το κόστος για τον σπουδαστή, ώστε να ενισχυθούν οι προετοιμασίες για την ίδρυση επιχειρήσεων, και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με περισσότερα από δύο μαθήματα σε συγκεκριμένες τεχνολογίες-κλειδιά περιλαμβάνοντας περιόδους εκπαίδευσης στο εξωτερικό καθώς και προγράμματα συνεργασίας με εταιρίες τεχνολογίας. (Για επικοινωνία: e-mail: info@exist.de, Internet: <http://www.exist.de>) Επίσης, μέσα στα

πλαίσια του εθνικού διαγωνισμού “Jugend forscht” («Νέοι Ερευνητές») υπάρχουν διαγωνισμοί σε επίπεδο κρατιδίων όπου δίνονται βραβεία σε εργασίες προσανατολισμένες σε εφαρμογές.

3.3.11 ΓΑΛΛΙΑ

Από το 1998, το Εθνικό Συμβούλιο για τη Δημιουργία των Επιχειρήσεων (National Council for the Creation of Businesses) έχει θέσει ως βασικό του στόχο **την προώθηση της επιχειρηματικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα**. Τον Μάιο του 1999 παρουσιάστηκε ένας αριθμός προτάσεων, οι οποίες σταδιακά θα τεθούν σε εφαρμογή. Επιπλέον, στα εκπαιδευτικά προγράμματα της επιχειρηματικότητας έχει ληφθεί υπόψη και η ανάγκη για ανάπτυξη της πρακτικής διάστασης της εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, διδάσκονται πραγματικές περιπτώσεις επιχειρηματικής δημιουργίας και υποστηρίζονται προγράμματα δημιουργίας επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της ιδρυτικής τους φάσης.

Τον Μάιο του 1999, ο Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Τεχνολογίας, με στόχο **την ανάπτυξη της εκπαίδευσης της επιχειρηματικότητας στην ανώτερη εκπαίδευση**, παρουσίασε προτάσεις επικεντρώνοντας την παρέμβαση σε τρία επίπεδα: (α) την αύξηση της αντίληψης όλων των σπουδαστών, ανεξάρτητα από τον κλάδο των μαθημάτων που μελετούν, ώστε να θεωρήσουν από νωρίς ως μια πιθανή επιλογή καριέρας τη δημιουργία μιας επιχείρησης; (β) την υποστήριξη των σπουδαστών που προωθούν προγράμματα για την ίδρυση επιχειρήσεων στην αρχική και διαρκή τους εκπαίδευση; και (γ) να παρέχεται εξειδίκευση σε ευαίσθητοποιημένους σπουδαστές, επιτρέποντάς τους να αποκτήσουν εξειδικευμένες διοικητικές δεξιότητες. Η διαδικασία εφαρμογής των προτάσεων αυτών βρίσκεται σε εξέλιξη.

Παράλληλα, μια έρευνα που διεξήχθη το 1998 σε 374 ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα απεκάλυψε ότι το 48% παρείχε εξειδικευμένα μαθήματα για την επιχειρηματικότητα και το 22% σχεδίαζε να τα οργανώσει. Οι εμπορικές σχολές και οι σχολές Διοίκησης αποτελούν τα κύρια σημεία όπου παρέχεται τέτοιου είδους εξειδικευμένη εκπαίδευση και, σε μικρότερη έκταση, οι μηχανολογικές σχολές και τα πανεπιστήμια.

Από το 1999, όλες οι σχολές του μεταλλευτικού κλάδου και των επικοινωνιών είναι υποχρεωμένες να συμπεριλάβουν την επιχειρηματικότητα ως ένα από τα στρατηγικής σημασίας εκπαιδευτικά μαθήματα. Ο νόμος σχετικά με τις μηχανολογικές σχολές για τη βιομηχανία διευκρινίζει ότι η δημιουργία επιχειρήσεων και τεχνολογικών και επιστημονικών καινοτομιών οφείλει να αποτελεί το θεμελιώδη λίθο της εκπαίδευσης που θα παρέχουν. Η εκπαίδευση της επιχειρηματικότητας υποστηρίζεται και από την ίδρυση του **Franco-British Club of Higher Education in Entrepreneurship**, το 1999.

3.3.12 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Στόχος του νέου προγράμματος “Dare to be Entrepreneurial” (“Ousar Empreender”), το οποίο προωθήθηκε το τέλος του 1999 από την IAPMEI, το Ινστιτούτο για την Υποστήριξη των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και των Επενδύσεων, στοχεύει στην καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας μεταξύ των σπουδαστών του πανεπιστημίου. Παρ’όλο που είναι πολύ νωρίς να κριθεί η αποτελεσματικότητα του προγράμματος, ξεκίνησε μια εκστρατεία απευθυνόμενη σε 3 000 σπουδαστές σε 31 πανεπιστήμια σε όλη τη χώρα αφύπνισης και ενημέρωσης.

3.3.13 ΣΟΥΗΔΙΑ

Στο εθνικό σχέδιο για την εκπαίδευση, υπάρχει ένας αριθμός στόχων που είναι συνυφασμένος με την προώθηση ενεργών ατόμων με επιχειρηματικές ικανότητες. Η Κυβέρνηση έχει επίσης υπογραμμίσει την ανάγκη για **συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημιακών ερευνητών και άλλων παραγόντων της κοινωνίας**, όπως τα σχολεία, η βιομηχανία και το εμπόριο. Αυτά είναι γνωστά ως “third task” («τρίτη αρμοδιότητα») των πανεπιστημίων, οι άλλες δύο είναι η έρευνα και η εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 παρατηρήθηκε ταχεία αύξηση της οργάνωσης διαφόρων ειδών **μαθημάτων για την επιχειρηματικότητα** στα πανεπιστήμια. Στην πράξη όλα τα πανεπιστήμια και τα πανεπιστημιακά κολέγια προσφέρουν μαθήματα επιχειρηματικότητας μέσα στο τεχνολογικό και/ή στο οικονομικό/επιχειρηματικό πρόγραμμα σπουδών τους.

3.3.14 ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

Το **Πανεπιστήμιο για τη Βιομηχανία** (προγραμματισμένο να ξεκινήσει την άνοιξη του 2000) εδραιώνει την υποδομή περισσότερων από 1 000 Εκπαιδευτικών Κέντρων και οργανώνει εκπαιδευτικό υλικό το οποίο αποτελείται από 100 εκπαιδευτικές

ενότητες που θα διανεμηθούν μέσω του διαδικτύου/CD-ROMs. Το υλικό αυτό επικεντρώνεται στην πληροφορική, τις μικρές επιχειρήσεις διοικητικές δεξιότητες, βασικές δεξιότητες και εξειδικευμένες για κάθε τομέα (π.χ. στην αυτόματη μηχανολογία, στον τομέα πωλήσεων, στα πολυμέσα και στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες και υπηρεσίες). Αρμόδια Υπουργεία, αναπτύσσουν μια σειρά από Εκθέσεις ικανοτήτων/εκπαίδευσης (**the People Skills Scoreboard**) οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν ως «σημείο αναφοράς» για την εύρεση του βέλτιστου τρόπου εκπαίδευσης, ώστε να ευνοηθούν ιδιαίτερα οι μικρές επιχειρήσεις. Η Έκθεση για τη βιομηχανία δομικών έργων έχει ήδη δημοσιευτεί και το καλοκαίρι αναμένεται μια πρόσθετη Ευρωπαϊκή Έκθεση (βασισμένη στις χώρες Γαλλία, Γερμανία και Σουηδία). Οι Εκθέσεις για άλλους τομείς αναμένονται σύντομα.

Το Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας ενθαρρύνει τις ΜΜΕ να επενδύσουν σε δεξιότητες στην πληροφορική μέσα από τη συνεργασία με τοπικούς και εθνικούς συνεργάτες με στόχο την προώθηση απόκτησης του European Computer Driving Licence (ECDL) από ένα υψηλό ποσοστό (20%) του εργαζόμενου πληθυσμού στο Βόρειο Nottinghamshire και στο Yorkshire και Humberside.

Η πρωτοβουλία για το πρόγραμμα **Graduate Enterprise**, το οποίο αναπτύσσει το μοντέλο του Προγράμματος Νέας Επιχείρησης για σχολεία, δίνει στους τελειόφοιτους και απόφοιτους σπουδαστές την ευκαιρία να σχεδιάσουν και να διευθύνουν μια επιχείρηση. Το Graduate Enterprise βρίσκεται σε πιλοτικό πρόγραμμα σε 17 πανεπιστήμια, και η περίοδος αξιολόγησης θα διαρκέσει μέχρι το 2001.

Το Τμήμα για την Εκπαίδευση και την Εργασία έχει οργανώσει μια σειρά από προγράμματα μέσα στα πλαίσια της έρευνας με θέμα **Graduate Business Start-Ups**. Το πρόγραμμα θα αξιολογήσει: την έκταση και τις δυνατότητες της ελεύθερης εργασίας ως επιλογή καριέρας από τους απόφοιτους; τις διαδικασίες και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν οι απόφοιτοι να ξεκινήσουν μια νέα επιχείρηση; μια μελέτη νέου ξεκινήματος αποφοίτου μέσα σε μια επιχείρηση σε νηπιακό στάδιο; και τα χαρακτηριστικά του επιτυχημένου ξεκινήματος ενός απόφοιτου.

4. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Είναι αλήθεια βέβαια ότι μέχρι πολύ πρόσφατα, παρά την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ελληνική οικονομία, εθισμένη στις διαρθρωτικές της ακαμψίες, δεν δημιουργούσε τις κατάλληλες ευκαιρίες. Αλλά και η σχετικά πρόσφατη αλλαγή του εγχώριου σκηνικού δεν φαίνεται να είναι σε θέση να κινητοποιήσει το δυνάμει επιχειρηματικό δυναμικό των νέων ανθρώπων.

Κατά τη δεκαετία του 1990 τουλάχιστον, η συστηματική απελευθέρωση των αγορών, η συνεχής ανάπτυξη των σύγχρονων υποδομών (κυρίως στο χώρο των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής), η γρήγορη ανάπτυξη της έρευνας (κυρίως της τεχνολογικής) στα πανεπιστήμια, η δημιουργία νέων θεσμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας (venture capital, τεχνοβλαστοί, ...) δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

➤ Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δεν φαίνεται να έχει ενσωματωθεί καθόλου η έννοια της επιχειρηματικότητας, ως μιας βασικής διάστασης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

➤ Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η βαθμίδα στην οποία τα παιδιά αποκτούν την απαιτούμενη γενική μόρφωση αλλά και τα πρώτα εφόδια για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της ζωής.

- Στο Γυμνάσιο, αρχίζουν να έρχονται σε επαφή με την έννοια των φυσικών πόρων και της χρήσης τους, μέσω των διαθέσιμων τεχνικών.

- Στο Ενιαίο Γενικό Λύκειο αποκτούν περισσότερες γνώσεις για τους φυσικούς πόρους και την αξιοποίησή τους αλλά και γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς.

- Στα Τεχνικά και Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) αποκτούν περισσότερο εξειδικευμένες γνώσεις για συγκεκριμένα επαγγέλματα, που μπορούν να ολοκληρωθούν σε μεταλυκειακό επίπεδο στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ).

Σε αυτό το απολύτως αναγκαίο υπόβαθρο, δεν φαίνεται ωστόσο να καλλιεργούνται οι δεξιότητες που θα επιτρέψουν την πρακτική κατανόηση της συνεχούς τεχνολογικής εξέλιξης και την αξιοποίηση των επιχειρηματικών ευκαιριών που δημιουργούνται.

➤ Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπάρχουν εξ ορισμού οι περισσότερες δυνατότητας ανάπτυξης μιας επιχειρηματικής κουλτούρας με πρακτικές συνέπειες.

Δεδομένης όμως της αυτοτέλειας των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, υπάρχει μεγάλη ποικιλία συμπεριφορών:

Ωστόσο, πρόσφατες έρευνες αλλά και γνώμες ειδικών συγκλίνουν σε ένα βασικό συμπέρασμα: ανεξάρτητα από το βαθμό επάρκειας με τον οποίο καλύπτονται τα προβλήματα της εν λειτουργία επιχείρησης, δεν καλύπτεται επαρκώς η γενικότερη και βαθύτερη έννοια της επιχειρηματικότητας, ως ικανότητα αναγνώρισης ευκαιριών και ανάληψης επιχειρηματικών κινδύνων τόσο σε λειτουργούσες όσο και σε νέες επιχειρήσεις. Και το καινό αυτό καθίσταται εμφανέστερο, δεδομένης της ανάπτυξης της (κυρίως τεχνολογικής) έρευνας, τουλάχιστον στα πανεπιστήμια.

4.2 ΤΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΕΑΕΚ

Στην Ελλάδα θα πρέπει να σημειώσουμε, και είναι εξαιρετικά σημαντικό, μια προσπάθεια εισαγωγής της επιχειρηματικότητας στην Εκπαίδευση. Κινητήριος μοχλός είναι η προκήρυξη και ανάθεση έργων μέσα από το ΕΠΕΑΕΚ, και ειδικότερα από το Μέτρο 3.1 για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Έχουν ήδη εγκριθεί έργα που αφορούν την χρηματοδότηση Ελληνικών Πανεπιστημίων για την εισαγωγή του μαθήματος της Επιχειρηματικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και για την εισαγωγή του μαθήματος της επιχειρηματικότητας στα ΤΕΕ/ΙΕΚ και Σχολές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τα εξής:

α) «Ενθάρρυνση Επιχειρηματικών Δράσεων, Καινοτομικών Εφαρμογών & Μαθημάτων επιλογής Φοιτητών & Σπουδαστών»

Στα πλαίσια αυτής της Ενέργειας Πανεπιστήμια & ΤΕΙ είχαν την δυνατότητα να υποβάλλουν πρόταση στο Υπουργείο Παιδείας ώστε να χρηματοδοτηθούν για την εισαγωγή μαθημάτων Επιχειρηματικότητας σε κάθε τμήμα του Πανεπιστημίου ή ΤΕΙ. Ουσιαστικά το μάθημα αυτό θα είχε δύο κατευθύνσεις, μια γενική στην οποία θα εκπαιδεύονται οι φοιτητές στις βασικές αρχές της Επιχειρηματικότητας και της Διοίκησης Επιχειρήσεων, και ένα εξειδικευμένο στο οποίο οι φοιτητές θα μελετούν πετυχημένες περιπτώσεις επιχειρήσεων του τομέα τους. Το μάθημα θα περιλαμβάνει επισκέψεις σε επιχειρήσεις και ομιλίες στελεχών. Τα μαθήματα θα ξεκινήσουν το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004.

β) «Ενθάρρυνση Επιχειρηματικής δράσης και καινοτομικών εφαρμογών σπουδαστών ΙΕΚ και Σχολών Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης»

Κατηγορία Πράξεων 3.1.1.(β) «Μαθήματα επιχειρηματικότητας»

Στα πλαίσια αυτής της ενέργειας ανατέθηκε σε δύο φορείς (Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πανεπιστήμιο Πειραιά) η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τις 13 Ειδικότητες των ΤΕΕ. α) Οι ώρες διδασκαλίας για το μάθημα προβλέπεται να είναι μία την εβδομάδα, στα πλαίσια του μαθήματος «εργασιακό περιβάλλον», ή στο μάθημα «Στοιχεία Επαγγελματικής Δραστηριότητας» ή σε αντίστοιχο μάθημα που υπάρχει σε κάθε ΤΕΕ. Θα υπάρχει υλικό κορμού και υλικό τομέων. Το υλικό αυτό θα πρέπει να είναι έτσι δομημένο ώστε να «υποκινήσει» δημιουργικά τους μαθητές, να εξάψει την περιέργεια τους και να τους ωθήσει έστω και πειραματικά να σκεφτούν την πιθανότητα να δημιουργήσουν μια δική τους επιχείρηση.

Η μορφοποίηση του υλικού, ο τρόπος παρουσίασης θα πρέπει να είναι τέτοιος που δεν θα αποθαρρύνει τον μαθητή και δεν θα τον κάνει να πιστέψει πως πρόκειται για ένα ακόμα «βαρετό» διδακτικό εγχειρίδιο.

Οι ώρες διδασκαλίας για το μάθημα προβλέπεται να είναι μία την εβδομάδα, στα πλαίσια του μαθήματος «εργασιακό περιβάλλον», ή στο μάθημα «Στοιχεία Επαγγελματικής Δραστηριότητας» ή σε αντίστοιχο μάθημα που υπάρχει σε κάθε ΤΕΕ.

5. ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

5.1 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

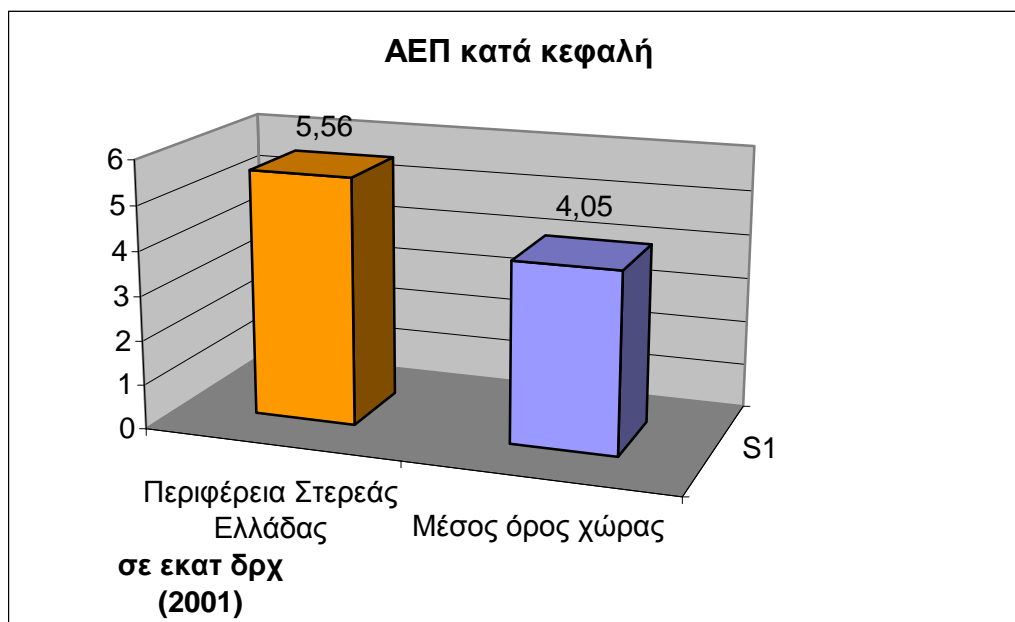
Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η οποία έχει έκταση 15.549 τ. χλμ περιλαμβάνει τους νομούς Βοιωτίας, Εύβοιας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Έχει ως έδρα τη Λαμία, συγκεντρώνει 5,5% του πληθυσμού και παράγει 7,6% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας (3^η μεγαλύτερη συμμετοχή).

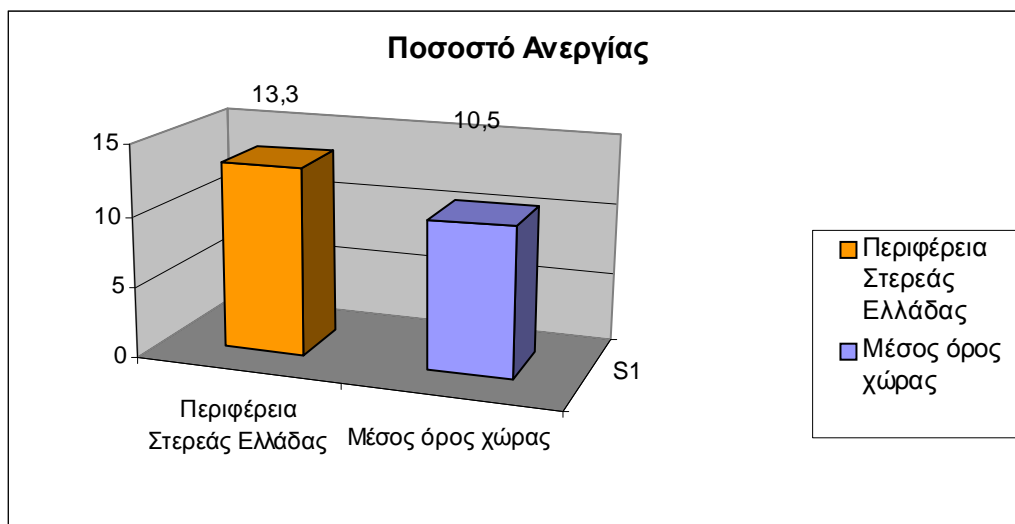
Το ποσοστό φυσικής μείωσης του πληθυσμού αυξήθηκε από 1,77 άτομα ανά 1.000 κατοίκους το 1998 σε 2,39 το 1999. Στην περιφέρεια παράγεται το 10% της αγροτικής παραγωγής της χώρας, 18,4% της μεταποιητικής και 5,1% των υπηρεσιών.

Με κατά κεφαλή προϊόν 5,56 εκατ. δρχ το 2001, βρίσκεται στην 1η βάση με 137% του μέσου όρου Ελλάδας, η βελτίωση από το 120% του έτους 1999 οφείλεται στον σημαντικά χαμηλότερο πληθυσμό που προέκυψε από την απογραφή του έτους 2001. Στους κατοίκους της αντιστοιχεί 94% του μέσου κατά κεφαλή προϊόντος της ΕΕ (σύνολο Ελλάδας 69% το 2001).

Με δηλωθέν εισόδημα 1,04 εκατ. δρχ. ανά κάτοικο το 2000 (65% του μέσου όρου Ελλάδας, άνοδος 5,2%), οι κάτοικοι πλήρωσαν το 2000 κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 64 χιλ. δρχ., έναντι μέσου χώρας 131 χιλ. δρχ. Στην περιφέρεια αναλογεί 4,5% των φορολογουμένων (+3,7% το 2000), 4,1% του δηλωθέντος εισοδήματος της χώρας, +5,2%) και 3,1% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (μείωση 2,2% το 2000).

Η ανεργία στην περιφέρεια μειώθηκε κατά 0,6 μονάδες το 2001 στο 13,3% του εργατικού δυναμικού με 10,5% για το σύνολο Ελλάδας. Της αναλογεί το 10,3% των καλλιεργούμενων εκτάσεων στη χώρα, 23% της συνολικής παραγωγής τομάτας (1η παραγωγός περιφέρεια), 16% βαμβακιού (3η), 12% καπνού (3η), 11% πατάτα (4η), 6% ελαιολάδου (5η), 13% της παραγωγής κρέατος) και 12% της παραγωγής σιταριού (4η) το 2001.

Πίνακας 1

		Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	Μέσος Όρος Χώρας	Κατάταξη σε σχέση με 13 περιφέρειες
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2001	5,56 εκ δρχ	4,05	1
Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο	1999	1,05 εκ δρχ	1,68	13
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	2000	1,04 εκ δρχ	1,6	12
Φόρος Εισοδήματος ανά κάτοικο	2000	64,5 χιλ δρχ	131	12
Φυσική αύξηση πληθυσμού ανά 1000 κατοίκους	1999	-2,39	-0,25	10
Μαθητές γυμνασίων, λυκείων ανά 1000 κατοίκους	2000	56	72	13
Μαθητές δημοτικού ανά 1000 κατοίκους	2000	48	61	13
Ποσοστά Ανεργίας	2001	13,3	10,5	2

Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας

ΑΕΠ	1998	7,60%		3
Φορολογούμενοι	2000	4,50%		6
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2000	4,10%		7
Άμεσοι Φόροι	1999	1,80%		6
Αποταμιευτικές Καταθέσεις	1999	3,90%		8

5.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ο ρόλος του νέου Πανεπιστημίου είναι κομβικός στην ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Το πρώτο σημαντικό βήμα

που θα πρέπει να ακολουθηθεί είναι η υιοθέτηση μιας στρατηγικής σύνδεσης του Πανεπιστημίου με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας για εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό σε θέματα επιχειρηματικότητας. Η εισαγωγή μαθημάτων επιχειρηματικότητας σε όλα τα τμήματα του νέου Πανεπιστημίου θα έχει ιδιαίτερα σημαντική επίδραση και θα αποτελέσει την απαρχή της εμφύτευσης της έννοιας και στην συνέχεια της κουλτούρας της επιχειρηματικότητας στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας.

Οι επιπτώσεις στην απασχόληση δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν ποσοτικά. Ποιοτικά, όμως, μπορεί κανείς να τις χαρακτηρίσει ως πάρα πολύ θετικές για τους εξής λόγους:

- Αναπτύσσει και καλλιεργεί στους μαθητές / φοιτητές:
 - Την αναλυτική ικανότητα αναγνώρισης και αξιολόγησης επιχειρηματικών και καινοτομικών ευκαιριών
 - Την κατανόηση των οικονομικών και πολλαπλών τεχνολογικών εξελίξεων και των επιπτώσεών τους
 - Την ανάπτυξη της επιχειρηματικής αντίληψης και νοοτροπίας
 - Την απόκτηση βασικών γνώσεων επί των αρχών της επιχειρηματικότητας και τις λειτουργίες των επιχειρήσεων
 - Την ανάπτυξη δημιουργικής σκέψης για νέα προϊόντα και υπηρεσίες
 - Την όξυνση του κριτικού πνεύματος και την ανάπτυξη επαγγελματικής ευελιξίας
 - Την εν γένει μύηση του φοιτητή στην επιχειρηματικότητα, στις λειτουργίες και το σχεδιασμό της επιχειρηματικής δράσης προσανατολισμένης στο γνωστικό/επαγγελματικό πεδίο που εκπαιδεύεται.
- Ενθαρρύνει τους φοιτητές/μαθητές να στραφούν προς τη δημιουργική αυτοαπασχόληση με τη δημιουργία ατομικής επιχείρησης (Ε.Π.Ε. ή Α.Ε.)
- Αυξάνει την απασχολησιμότητα και προσαρμοστικότητα των αποφοίτων σαν στελεχών επιχειρήσεων των οποίων γνωρίζουν τον τρόπο λειτουργίας, τους κανόνες της αγοράς, τους εσωτερικού και διεθνή ανταγωνισμού κλπ.

Με άλλα λόγια, ο απόφοιτος του τοπικού Πανεπιστημίου, που έχει πάρει μέρος σε μαθήματα, παιχνίδια, κ.α. περί επιχειρηματικότητας διαφέρει σαφώς ως προς την διάσταση αυτή από κάποιον που δεν τα έχει πάρει. Η υπόθεση είναι ότι ο πρώτος θα είναι πολύ καλύτερα προετοιμασμένος για να εισέλθει στην αγορά εργασίας σαν αυτοαπασχολούμενος ή μισθωτός από την δεύτερο.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις στην οικονομία σχετίζονται άμεσα με τις αναμενόμενες επιπτώσεις στην απασχόληση που αναπτύχθηκαν προηγουμένως.

Πιο συγκεκριμένα, αναμένεται να υπάρξει αύξηση του περιφερειακού ΑΕΠ λόγω:

1. αύξησης της απασχολησιμότητας των αποφοίτων και επομένως μείωσης του χρόνου αναμονής για είσοδο στην αγορά εργασίας,
2. αύξησης των προσόντων των αποφοίτων και επομένως ενδεχόμενη αύξηση του μισθού τους και,
3. αυτοαπασχόλησης με τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Στις άμεσες αυτές επιπτώσεις στην οικονομία θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και τις spill over επιπτώσεις εξαιτίας της ανάπτυξης μιας επιχειρηματικής κουλτούρας που στερείται σήμερα η ελληνική οικονομία και γενικότερα η κοινωνία.

Το δεύτερο βήμα είναι η διασύνδεση του Πανεπιστημίου με την τοπική επιχειρηματική κοινωνία. Η διασύνδεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την οργάνωση ομιλιών στους φοιτητές από επιτυχημένους επιχειρηματίες της περιοχής, την οργάνωση προγραμμάτων πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών σε τοπικές επιχειρήσεις, την οργάνωση επισκέψεων σε αυτές καθώς και την διοργάνωση διαγωνισμών επιχειρηματικού σχεδίου μεταξύ των φοιτητών του Πανεπιστημίου. Τα καλύτερα επιχειρηματικά σχέδια θα βραβεύονται σε περιφερειακό επίπεδο και οι νικητές θα ενισχύονται οικονομικά για την πραγματοποίηση του επιχειρηματικού τους εγχειρήματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διασύνδεση της επιχειρηματικότητας με την εκπαίδευση και ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο είναι προφανής. Μέσα από την εκπαίδευση του ανθρωπίνου δυναμικού σε θέματα επιχειρηματικότητας επιτυγχάνεται η δημιουργία καλύτερου επιχειρηματικού κλίματος, επιχειρηματική κουλτούρα που χαρακτηρίζει ολόκληρη

την κοινωνία και δημιουργία νέων επιχειρήσεων η διοίκηση των οποίων βασίζεται σε επιστημονική γνώση και όχι μόνο στο ένστικτο και την οικογενειακή παράδοση.

Συντονιστής αυτής της προσπάθειας, αρωγός και εμπνευστής θα είναι το νέο Πανεπιστήμιο το οποίο θα πρέπει να οργανώσει μια σειρά από δράσεις που θα βελτιώσουν την ποιότητα του επιχειρείν στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aldrich, H.E and Zimmer C. (1986), “Entrepreneurship Through Social Networks”, in D.L. Sexton and R.W. Smilor (eds), *The art and science of Entrepreneurship*: 3-23, Cambridge, MA: Balinger Publishing.

Ardchvily, A, Cardozo, R and Ray (2003), “A theory of entrepreneurial opportunity identification and development”, *Journal of Business Venturing*, 18(1): 105-123.

Hayton, J.C, George, G. and Zahra S.A (2002), "National Culture and Entrepreneurship: A Review of Behavioral Research, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(4):33-52.

Herbig, P. (1994), “The innovation matrix: Culture and Structure prerequisites to innovation”, Westport, CT: Quorum.

Herbig, P. and Miller, J.C (1992), “Culture and Technology: Does the traffic move in both directions?”, *Journal of Global Marketing*, 6:75-104.

Hoagn, H and Antoncic, B. (2003), “Network –based research in entrepreneurship A critical review”, *Journal of Business Venturing*, 18(2): 229-246.

Hofstede, G. (1980a), “Culture’s Consequences: International differences in work related values”, Beverly Hills, CA: Sage.

Shane, S and Venkataraman, S. (2000), “The promise of Entrepreneurship as a field of research”, *Academy of Management Review*, 25(1):217-226.

Stevenson, H.H and Jarillo-Mossi J.C. (1990), “A Paradigm of Entrepreneurship: Entrepreneurial Management” *Strategic Management Journal*, 11: 17-27.

Strom, R. (2000), “K-14 Entrepreneurship Education Market Analysis”, *Kauffman Center Staff*, www.entreworld.org/.

Thomas, A.S., and Mueller, S.L., (2000), “A case of comparative entrepreneurship: Assessing the relevance of culture”, *Journal of International Business Studies*, 31:287-301.

Venkataraman, S. (1997), “The distinctive domain of Entrepreneurship research”, In J. Katz & R. Brockhaus (eds), *Advances in Entrepreneurship, Firm, Emergence and Growth* 3:119-138, Greenwich, CT:JAI Press.

Vesper, K.H. (1974), “Entrepreneurship Education-1974”, Milwaukee, WI: Society for Entrepreneurship Research and Application.

Vesper, K.H. (1975), “Entrepreneurship Education-1975”, Milwaukee, WI: Society for Entrepreneurship Research and Application.

Vesper, K.H. (1976), “Entrepreneurship Education-1976”, Milwaukee, WI: Society for Entrepreneurship Research and Application.

Vesper, K.H. (1979), “Entrepreneurship Education-1979”, Milwaukee, WI: Center for Venture Management.

Vesper, K.H. and Gartner W.B. (1997), “Measuring Progress in Entrepreneurship Education”, *Journal of Business Venturing*, 12(5): 403-421.

Weber, M. (1930), “The Protestant Ethic and the spirit of Capitalism”, Unwin Hyman, London.